

Asia: VN/14214/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne lääkkeiden hintasääntelyyn ja lääketaksaan liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne apteekkiveroon liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne rajattuun itsehoitolääkevalikoimaan liittyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne itsehoitolääkkeiden myyntikanavan laajennukseen liittyvistä ehdotuksista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toteuttanut selvityksen apteekkien antamaan neuvontaan (Selvitys apteekkien farmaseuttisen neuvonnan sisällöstä ja dokumentoinnista 2025/9). Siinä tuodaan esiin neuvonnan merkitys turvalliselle lääkeshoidolle. Itsehoidon neuvonta sisältää hoidon kokonaisuuden huomioivan tarpeen arvioinnin, sopivan itsehoitolääkkeen valinnan ja käytön ohjauksen sekä tarvittaessa ohjauksen muualle terveydenhuoltoon. Nämä ovat merkityksellistä vältettäessä turhaa lääkeshoittoa ja varmistettaessa oikea-aikaista, tarkoituksenmukaista ja turvallista lääkeshoittoa.

Itsehoitovalmisteiden käyttö edellyttää tietoa valmisteesta ja sen käyttötarkoituksesta. Ilman sitä on merkittäviä riski lääkeshoidon haittatapahtumille. Lääkkeen valinnassa on tärkeä huomioida muun muassa yhteisvaikutukset tai päällekkäisyydet muuhun lääkeshoidon kokonaisuuteen sekä mahdolliset lääkeaineyleherkkyydet. Myös lääkkeen käyttö voi edellyttää ohjausta. Apteekkariliiton tuoreesta tutkimuksesta käy ilmi, että 89 prosenttia suomalaisista kokee apteekin tarjoaman kasvokkaisen neuvonnan tärkeäksi. Lähes viidennes suomalaisista arvioi, että olisi voinut ostaa väärän itsehoitolääkkeen ilman neuvontaa.

Fimea toteaa tekemässään selvityksessä (Fimean selvitys itsehoitolääkkeiden myynnistä apteekkien ulkopuolella_2023), että hallitusohjelmakirjauksen mukainen itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttaminen lääke- ja lääkitysturvallisuus varmistaen voidaan toteuttaa vain huolellisella selvittämällä ja kattavalla vaikutusarvioinnilla. Selvityksessä todetaan, että mikäli apteekkien ulkopuolinen myynti lisäisi tai toisi uusia turvallisuusriskejä tai epätarkoituksenmukaisia hoitoja ja näkyisi terveydenhuollossa lisääntyvinä kustannuksina, sekä viranomaisella että myyntiluvan haltijalla tulisi tarvittaessa olla käytössään riittävät keinot lääkkeen palauttamiseksi takaisin vain apteekkijakeluun.

SuPer ei kannata itsehoitolääkkeiden myynnin laajentamista apteekkien ulkopuolelle. Tämä ei toteuta hallitusohjelman linjausta rationaalisen lääkehoidon toteuttamisen edellytyksistä ja on uhka lääke- ja lääkitysturvallisuudelle mm. lääkeneuvonnan ja ohjauksen uupessa.

Huomionne itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntilupiin liittyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkeasetukseen sisältyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkemääräyksestä poikkeavaan lääkkeiden toimittamiseen tai lääkemääräysten ilmeisten virheiden korjaamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

SuPer kannattaa proviisorin tai farmaseutin oikeutta korjata toimittamattomassa lääkkeen käyttäjälle osoitetussa lääkemääräyksessä olevan ilmeisen virheen, joka koskee määrätyn lääkevalmisteen kaupanimeä, pakkauskokoa, lääkemuotoa, vahvuutta tai annostusohjetta. Korjauksen tulee olla farmaseuttisen harkinnan mukaan välttämätön.

Farmasian ammattilaisen osaamisen hyödyntäminen on olennaista. Esitetty muutos sujuvoittaa lääkkeen toimittamista ja siten varmistaa lääke- ja lääkitysturvallisuuden toteuttamista ja vaikuttavuutta. SuPer näkee tämän myös osaltaan vähentävän terveydenhuollon kasvavaa kuormitusta. Lisäksi pidämme hyvänä kirjausta lääkemääräyksen poikkeaman tekemisestä yhteisymmärryksessä lääkkeen ostajan kanssa.

Huomionne lääkekorvausten ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksujen kohdentamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden perusteluista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden vaikutusten arvioinnista.

-

Huomionne muista esityksessä olevista ehdotuksista.

-

Vapaamuotoiset lausumat hallituksen esityksen luonnoksesta.

SuPer haluaa tuoda esiin seuraavat huomiot.

Super ei pidä hyvänä esitysten tuottamaa tulevaisuuden näkymää apteekkiverkoston ja apteekkipalvelujen supistumisesta. Se tuo mukanaan kysymyksen lääkkeiden käyttäjien mahdollisuudesta saada palvelua yhdenvertaisesti. Lähi- ja sivuapteekkien mahdollisesti vähetessä on uhkana lääkehoidon toteutumisen haasteet ja siten oireiden ja sairauksien paheneminen. Tämä johtaa pahimmillaan päivystyshoidon ja sairaalahoidon tarpeen kasvuun ja siten niin terveydenhuollon kuin yksilön kustannusten kasvuun.

Apteekkien määrä on kaupunkikeskittymissä hyvä, eikä esitetyt muutokset vaikuttane siellä asuvien lääkehoidon toteutumiseen. Harvaan asutuilla alueilla, joilla on myös paljon ikääntyneitä ja siten paljon sairastavia ja lääkehoitoa tarvitsevia tulee olemaan selkeä uhka lääkehoidon onnistumiselle ja sujuvuudelle. Jo nyt sairaalaverkoston ja palveluiden harvennuttua ja niiden siirtyessä kauemmaksi, nyt myös lääkkeiden saatavuudelle tulee haasteita. Ikääntyneistä useat ovat pienituloisia. Harvaan asutuilla alueilla julkinen liikenne on usein puutteellinen, ellei olematon, ja omaiset asuvat kaukana. Mikäli he joutuvat hakemaan lääkkeitä taksipalvelujen turvin pitkien, jopa 50 kilometrin matkan päästä, on selkeä uhka siihen, ettei lääkkeitä haeta eikä lääkehoito siten toteudu. Lisäksi Apteekkariliiton teettämän tuoreen tutkimuksen* (osa Tuhat Suomalaista -tutkimusta, iroResearch) mukaan 97 prosentille vastaajista omalla paikkakunnalla sijaitseva apteekki on tärkeä.

Turvallinen lääkehoito tulee taata jokaiselle, eikä se saa olla riippuvaista esimerkiksi henkilön asuinpaikasta. Uudistusten toteutuessa uhka ikääntyneiden hyvinvoinnille on ilmeinen ja se tulee väistämättä kasvattamaan hyvinvointialueiden kustannuksia rasittamalla jo nyt ylikuormittunutta sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja siellä erityisesti vanhustenhoitoa. Myös itse esitysluonnoksessa todetaan mahdollisina uhkina päivystyskäyntien lisääntyminen ja sosiaalihuollon asiakkuuksissa apteekkien annosjakelupalvelun toteutumisen vaikeutuminen. Arvioita terveydenhuollolle aiheutuvien välillisten kustannusten suuruudesta ei ole.

SuPer edellyttää, että jokainen saa Suomessa apteekkipalveluja yhdenvertaisesti, riippumatta siitä missä asut. On tärkeää, ettei esitetyillä uudistuksilla vaurioiteta tarpeen mukaista apteekkiverkostoa ja sen toimintamahdollisuuksia ja siten vaaranneta kansalaisen turvallisen lääkehoidon toteutumista.

SuPerin huomiot itsehoitolääkkeiden myynnin laajentamisesta apteekkien ulkopuolelle

Sosiaali- ja terveysministeriö on toteuttanut selvityksen apteekkien antamaan neuvontaan (Selvitys apteekkien farmaseuttisen neuvonnan sisällöstä ja dokumentoinnista 2025/9). Siinä tuodaan esiin neuvonnan merkitys turvalliselle lääkehoidolle. Itsehoidon neuvonta sisältää hoidon kokonaisuuden huomioivan tarpeen arvioinnin, sopivan itsehoitolääkkeen valinnan ja käytön ohjauksen sekä tarvittaessa ohjauksen muualle terveydenhuoltoon. Nämä ovat merkityksellistä vältettäessä turhaa lääkehoitoa ja varmistettaessa oikea-aikaista, tarkoituksenmukaista ja turvallista lääkehoitoa.

Itsehoitovalmisteiden käyttö edellyttää tietoa valmisteesta ja sen käyttötarkoituksesta. Ilman sitä on merkittäviä riski lääkehoidon haittatapahtumille. Lääkkeen valinnassa on tärkeä huomioida muun muassa yhteisvaikutukset tai päällekkäisyydet muuhun lääkehoidon kokonaisuuteen sekä mahdolliset lääkeaineyleherkkyydet. Myös lääkkeen käyttö voi edellyttää ohjausta. Apteekkariliiton tuoreesta tutkimuksesta käy ilmi, että 89 prosenttia suomalaisista kokee apteekin tarjoaman kasvokkaisen neuvonnan tärkeäksi. Lähes viidennes suomalaisista arvioi, että olisi voinut ostaa väärän itsehoitolääkkeen ilman neuvontaa.

Fimea toteaa tekemässään selvityksessä (Fimean selvitys itsehoitolääkkeiden myynnistä apteekkien ulkopuolella_2023), että hallitusohjelmakirjauksen mukainen itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttaminen lääke- ja lääkitysturvallisuus varmistuen voidaan toteuttaa vain huolellisella selvittämällä ja kattavalla vaikutusarvioinnilla. Selvityksessä todetaan, että mikäli apteekkien ulkopuolinen myynti lisäisi tai toisi uusia turvallisuusriskejä tai epätarkoituksenmukaisia hoitoja ja näkyisi terveydenhuollossa lisääntyvinä kustannuksina, sekä viranomaisella että myyntiluvanhaltijalla tulisi tarvittaessa olla käytössään riittävät keinot lääkkeen palauttamiseksi takaisin vain apteekkijakeluun.

SuPer ei kannata itsehoitolääkkeiden myynnin laajentamista apteekkien ulkopuolelle. Tämä ei toteuta hallitusohjelman linjausta rationaalisen lääkehoidon toteuttamisen edellytyksistä ja on uhka lääke- ja lääkitysturvallisuudelle mm. lääkeneuvonnan ja ohjauksen uupuessa.

SuPerin huomiot lääkemääräyksestä poikkeavaan lääkkeiden toimittamiseen tai lääkemääräysten ilmeisten virheiden korjaamiseen liittyvistä muutosehdotuksista

SuPer kannattaa proviisorin tai farmaseutin oikeutta korjata toimittamattomassa lääkkeen käyttäjälle osoitetussa lääkemääräyksessä olevan ilmeisen virheen, joka koskee määrätyn lääkevalmisteen kaupanimeä, pakkauskokoa, lääkemuotoa, vahvuutta tai annostusohjetta. Korjauksen tulee olla farmaseuttisen harkinnan mukaan välttämätön.

Farmasian ammattilaisen osaamisen hyödyntäminen on olennaista. Esitetty muutos sujuvoittaa lääkkeen toimittamista ja siten varmistaa lääke- ja lääkitysturvallisuuden toteuttamista ja vaikuttavuutta. SuPer näkee tämän myös osaltaan vähentävän terveydenhuollon kasvavaa

kuormitusta. Lisäksi pidämme hyvänä kirjausta lääkemääräyksen poikkeaman tekemisestä yhteisymmärryksessä lääkkeen ostajan kanssa.

Helsingissä 18.8.2025

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Päivi Inberg, puheenjohtaja

Jussi Salo, kehittämispäällikkö

Pajunen Tarja
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry